

Dosarul nr. 2ra-976/19

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani (jud. R. Pascari)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. V. Negru, A. Malî, E. Palanciuc)

DECIZIE

29 mai 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Oleg Sternioală
Ala Cobăneanu
Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Victor Burduh

examinând recursul declarat de Andrei Știrbu,
în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Andrei Știrbu
împotriva lui Veaceslav Dolghih cu privire la repararea prejudiciului material și
moral cauzat prin infracțiune,
împotriva deciziei din 05 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă:

La 10 iulie 2017, Andrei Știrbu, reprezentat de avocatul Victor Cuțulab, a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Veaceslav Dolghih solicitând încasarea sumei de 389339 de lei cu titlu de prejudiciu cauzat prin infracțiune, a sumei de 20000 de lei cu titlu de daună morală.

În motivarea acțiunii, reclamantul a invocat că prin ordonanța Procuraturii Buiucani mun. Chișinău emisă la 31 decembrie 2013, s-a stabilit precum că în anul 1989, Veaceslav Dolghih, fiind moștenitorul imobilului din xxxxx, a încheiat o tranzacție de vânzare-cumpărare a imobilului menționat cu Andrei Știrbu, iar în urma tranzacției vizate, Veaceslav Dolghih a primit suma de 10000 de ruble URSS, însă la acel moment, din diverse motive invocate, nu au fost perfectate actele de înstrăinare a imobilului. Ulterior, la 18 octombrie 2015, Veaceslav Dolghih a încheiat un contract de vânzare-cumpărare a imobilului din xxxx cu Eudochia Mamciueva contra sumei de 290000 de lei, echivalentul a 24000 de dolari SUA.

Reclamantul a accentuat că la 03 aprilie 2006 Procuratura Buiucani, mun. Chișinău a emis ordonanța de încetare a urmăririi penale, invocând lipsa faptului infracțiunii. La 26 februarie 2013, în baza plângerii depuse, a fost emisă încheierea judecătorului de instrucție prin care a fost declarată nulă ordonanța emisă și a fost reluat procesul penal. Au fost efectuate un șir de acțiuni de urmărire penală, în urma analizării probelor cumulate au conchis că în cursul urmăririi penale au apărut circumstanțe care exclud urmărirea penală și anume intervenirea termenului general de tragere la răspundere penală. În opinia sa, s-a constatat cert vinovăția lui Veaceslav Dolghih în comiterea escrocheriei, însă în conformitate cu prevederile

art.275 al.(4) Cod de procedură penală, urmărirea penală a fost încetată din cauza intervenirii termenului de prescripție.

Totodată, a precizat faptul că i-a fost cauzat un prejudiciu. În prezent este imposibil de stabilit valoarea a 10000 de ruble URSS, dar luând în considerare că drept urmare a tranzacției încheiate între părți, urma să devină proprietar al casei de locuit, consideră necesar de încasat contravaloarea acesteia la prețul stabilit de către Oficiul Cadastral Teritorial Chișinău care este de 389339 lei.

Cu referire la dauna morală, a menționat că aceasta se întemeiază pe suferințele psihice suportate prin faptul că suma de 10000 de ruble a fost adunată pe parcursul a zeci de ani prin muncă. La fel, a menționat că drept urmare a tranzacției încheiate, s-a instalat cu traiul în această casă și a locuit mai mulți ani, a investit în reparația acesteia, a efectuat îmbunătățiri, după care a fost nevoit să părăsească această locuință, care o considera ca fiind casa sa. Aceste evenimente i-au creat suferințe psihice și fizice prin stresuri, cât și agravarea esențială a stării sănătății. Concomitent, a fost nevoit să se prezinte de nenumărate ori în fața organelor de urmărire penală pentru a-și apăra drepturile.

Prin hotărârea din 24 mai 2018 a Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, s-a respins integral cererea de chemare în judecată depusă de Andrei Știrbu împotriva lui Veaceslav Dolghih cu privire la încasarea sumei de 389339,00 de lei cu titlu de prejudiciu material și a sumei de 20000, 00 de lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin infracțiune.

Prin decizia din 05 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de Andrei Știrbu și s-a menținut hotărârea din 24 mai 2018 a Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani.

La 19 martie 2019, Andrei Știrbu a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 05 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe cu pronunțarea unei noi hotărâri de admitere a cererii de chemare în judecată.

În motivarea recursului s-a invocat că prima instanță în hotărârea sa se referă la prevederile art. 25 alin.(2) Cod de procedură penală, considerând că Veaceslav Dolghih nu a fost condamnat printr-o sentință judecătorească de săvârșirea infracțiunii și astfel lipsesc componentele delictului civil. Or, această soluție este eronată, deoarece constatările organului de urmărire penală în ordonanța procurorului în Procuratura sect. Buiucani din 31 decembrie 2013 reflectă în sine puterea lucrului judecat. De altfel, în cadrul urmăririi penale s-a stabilit că în anul 1989, Veaceslav Dolghih fiind moștenitorul imobilului din xxxxx, a încheiat o tranzacție de vânzare-cumpărare cu recurentul, în rezultatul căreia Veaceslav Dolghih a primit suma de 10000 de ruble URSS, însă la acel moment din diverse motive nu au perfectat actele de înstrăinare a imobilului. Ulterior la 18 octombrie 2005, Veaceslav Dolghih a încheiat contractul de vânzare-cumpărare a imobilului din xxxxxx, cu Eudochia Mamciueva, costul fiind de 290000 de lei, echivalentul a 24000 de dolari SUA.

Recurentul a declarat că la respingerea apelului și menținerea hotărârii primei instanțe, instanța de apel s-a călăuzit de aceleași acte și a făcut referire la aceleași norme legale, interpretând în mod eronat prevederile art. 1398 alin.(1) Cod civil și art. art. 25 alin.(2) Cod de procedură penală.

În conformitate cu prevederile art. 434 alin.(1) Cod de procedură civilă,

recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Decizia instanței de apel a fost adoptată la 05 decembrie 2018, iar Andrei Știrbu a declarat recurs la 19 martie 2019.

Materialele cauzei atestă expedierea copiei deciziei participanților la proces la 24 ianuarie 2019, conform scrisorii de însoțire (f.d.105), însă lipsesc date despre recepționarea acesteia de către recurent. Astfel, recursul declarat la 19 martie 2019 este în termen.

În conformitate cu art. 441 Cod de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin încheierea din 22 mai 2019 a Curții Supreme de Justiție completul din 3 judecători a considerat recursul admisibil și a decis examinarea acestuia în fond de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 442 alin. (1) Cod de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Verificând legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea litigiului dedus judecătii, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat de Andrei Știrbu și va casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) Cod de procedură civilă părțile și alți participanți la proces sânt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Art. 432 alin.(2) Cod de procedură civilă statuează că se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească: c) a interpretat în mod eronat legea.

Din art. 432 alin. (4) Cod de procedură civilă se distinge că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Instanțele ierarhic inferioare, conform materialelor cauzei, au constatat că prin ordonanța de încetare a urmăririi penale și clasare a cauzei penale datată cu 31 decembrie 2013, s-a dispus încetarea urmăririi penale în privința lui Veaceslav Dolghih cu liberarea acestuia de răspundere penală, din motiv că a intervenit termenul de prescripție. Or, urmărirea penală a fost începută la 03 februarie 2006,

conform elementelor componente de infracțiune prevăzute de art. 195 alin.(2) Cod penal (f.d.8).

Totodată, din textul ordonanței au identificat precum că în anul 1989, Veaceslav Dolghih fiind moștenitorul imobilului din xxxxx, a încheiat o tranzacție de vânzare-cumpărare a imobilului menționat cu Andrei Știrbu, iar în urma tranzacției vizate, Veaceslav Dolghih a primit suma de 10000 de ruble URSS, însă la acel moment, din diverse motive invocate, nu au fost perfectate actele de înstrăinare a imobilului. Ulterior, la 18 octombrie 2015, Veaceslav Dolghih a încheiat un contract de vânzare-cumpărare a imobilului din xxxxx cu Eudochia Mamciueva contra sumei de 290000 de lei, echivalentul al 24000 de dolari SUA (f.d.8).

Prin cererea de chemare în judecată înaintată la 10 iulie 2017 împotriva lui Veaceslav Dolghih, Andrei Știrbu a solicitat încasarea sumei de 389339 de lei cu titlu de prejudiciu cauzat prin infracțiune, a sumei de 20000 de lei cu titlu de daună morală (f.d.4-6).

Prin hotărârea din 24 mai 2018 a Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, menținută prin decizia din 05 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins integral cererea de chemare în judecată depusă de Andrei Știrbu împotriva lui Veaceslav Dolghih cu privire la încasarea sumei de 389339,00 de lei cu titlu de prejudiciul material cauzat prin infracțiune și a sumei de 20000, 00 de lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin infracțiune (f.d.60, 67-73, 97-104).

În susținerea concluziilor sale, instanțele ierarhic inferioare au reținut că art. 1398 alin.(1) Cod civil prevede că cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune.

În conformitate cu art. 25 alin. (2) Cod de procedură penală, nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unei infracțiuni, precum și supus unei pedepse penale, decât în baza hotărârii definitive a instanței de judecată, adoptată în condițiile prezentului cod.

Or, obligația de a repara un prejudiciu presupune existența vinovăției persoanei, care la caz nu a fost confirmată, iar în materialele cauzei nu se identifică o sentință în privința lui Veaceslav Dolghih prin care să fie recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 195 alin.(2) Cod penal.

Colegiul relevă că instanța de apel, verificând legalitatea și hotărârea primei instanțe, în conformitate cu art. 373 Cod de procedură civilă, pripit și prin interpretarea eronată a normelor de drept material în raport cu situația de fapt, a menținut soluția primei instanțe, concluzionând că prima instanță just a stabilit circumstanțele cauzei și a aplicat normele legale la respingerea acțiunii înaintate de către Andrei Știrbu.

Conform art. 14 alin. (1) Cod civil, în redacția în vigoare până la data de 01 martie 2019, persoana lezată într-un drept al ei poate cere repararea integrală a prejudiciului cauzat astfel.

Conform art. 514 Cod civil, obligațiile se nasc din contract, fapt ilicit (delict) și din orice alt act sau fapt susceptibil de a le produce în condițiile legii.

În acest context, Colegiul reiterează că la baza pretențiilor reclamantului privind recuperarea prejudiciului material și moral, se află ordonanța de încetare a urmăririi penale și clasare a cauzei penale datată cu 31 decembrie 2013, emisă de

Procuratura sect. Buiucani, mun. Chișinău, prin care s-a dispus încetarea urmăririi penale în privința lui Veaceslav Dolghih cu liberarea acestuia de răspundere penală, din motiv că a intervenit termenul de prescripție (f.d.8).

Aici Colegiul consideră necesar de a cita prevederile art. 275 pct.(4) Cod de procedură penală, conform cărora urmărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată și va fi încetată în cazurile în care a intervenit termenul de prescripție sau amnistia.

În această ordine de idei, Colegiul reține că încetarea urmăririi penale pornită în privința lui Veaceslav Dolghih, s-a realizat ca urmare a intervenirii termenului de prescripție.

Concomitent Colegiul relevă că din textul ordonanței de încetare se distinge expres că „prin prisma probelor acumulate, s-a constatat cert vinovăția lui Veaceslav Dolghih în comiterea escrocheriei, însă în conformitate cu prevederile art. 275 pct.(4) Cod de procedură penală, urmărirea penală necesită a fi încetată în cazul când a intervenit termenul general de prescripție [...]”.

Cu referire la prevederile art. 25 alin.(2) Cod de procedură penală, invocate de instanțele ierarhic inferioare și precum că vinovăția unei persoane se stabilește în baza unei hotărâri definitive adoptate în condițiile Codului de Procedură Penală, Colegiul menționează că acest aspect vizează răspunderea penală.

Totodată, Colegiul relevă că în conformitate cu art. 467 alin.(1) Cod de procedură penală, hotărârile judecătorești definitive și ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale sânt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice din țară și au putere executorie pe întregul teritoriu al Republicii Moldova.

Deși, la caz nu există o hotărâre judecătorească definitivă care să stabilească vinovăția lui Veaceslav Dolghih, însă există o ordonanță de încetare a urmăririi penale din motivul intervenirii termenului de prescripție, acest aspect nu exclude răspunderea delictuală a acestuia.

Conform art. 1398 alin. (1) Cod civil, cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune.

Din analiza textelor legale reproduse mai sus se ajunge la constatarea precum că angajarea răspunderii delictuale pentru prejudiciile cauzate presupune existența cumulată a patru condiții sau elemente constitutive: prejudiciul, fapta ilicită, raportul de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu, vinovăția autorului faptei ilicite și prejudiciabile.

Totodată, subliniem împrejurarea că aceste patru condiții sunt, în același timp, condițiile generale ale răspunderii delictuale. Astfel, este în afară de orice discuție că două dintre ele sunt întotdeauna obligatorii pentru toate situațiile în care se angajează răspunderea civilă reparatorie, acestea sunt prejudiciul și raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită a omului sau alt fapt juridic și acel prejudiciu suferit injust de persoana căreia legea îi dă dreptul la reparație.

De altfel, fapta ilicită este fapta prin care, încălcându-se normele dreptului obiectiv, se lezează drepturile subiective sau interesele persoanei. Fapta ilicită poate apărea sub forma acțiunii sau inacțiunii. Fapta ilicită apare sub forma inacțiunii în acele situații când, potrivit legii, o persoană este obligată să îndeplinească o activitate sau să săvârșască o anumită acțiune. Abținerea de la îndeplinirea acestei activități

sau de la săvârșirea acțiunii prevăzută de normele imperative constituie o faptă ilicită.

Pentru antrenarea răspunderii delictuale este necesar ca între fapta ilicită și prejudiciu să existe un raport causal. Raportul causal este și condiția în funcție de care se determină mărimea despăgubirii. Se repară numai prejudiciul care este consecința directă a faptei ilicite.

Astfel, existența unei ordonanțe de încetare a urmăririi penale în privința lui Veaceslav Dolghih cu liberarea acestuia de răspundere penală, din motiv că a intervenit termenul de prescripție, deja stabilește existența temeiului de a pretinde recuperarea prejudiciului cauzat.

Or, în conformitate cu art. 285 alin. (1) Cod de procedură penală, încetarea urmăririi penale este actul de liberare a persoanei de răspunderea penală și de finisare a acțiunilor procedurale, în cazul în care pe temei de nereabilitare legea împiedică continuarea acesteia. Iar în temeiul aliniatului 2 al aceluiași articol, încetarea urmăririi penale are loc în cazurile de nereabilitare a persoanei, prevăzute la art.275 pct.4)–9) din prezentul cod. Respectiv aplicarea art. 275 pct. 4 Cod de procedură penală duce la încetarea urmăririi penale, însă nu și reabilitarea acesteia pentru a exclude angajarea răspunderii pentru prejudiciul cauzat.

Subsidiar Colegiul notează că Curtea Constituțională în jurisprudența sa la verificarea constituționalității unor norme din Codul de Procedură Penală ce vizează urmărirea penală, inclusiv prin prisma principiului non bis in idem, a menționat că pronunțarea și intrarea în vigoare a unei sentințe judecătorești sau emiterea unei hotărâri de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale împiedică reluarea urmăririi penale, punerea sub o învinuire mai gravă sau stabilirea unei pedepse mai aspre pentru aceeași faptă săvârșită de aceeași persoană.

Totodată, acest principiu urmează a fi aplicat numai atunci când a fost emis un act cu caracter definitiv, fie că este vorba de o ordonanță de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărire penală, fie de o hotărâre judecătorească definitivă.

Astfel, în contextul ipotezelor Curții Constituționale ordonanța de încetare a urmăririi penale este un act cu caracter definitiv.

În această ordine de idei, Colegiul conchide că nu doar existența unei hotărâri definitive a instanței de judecată prin care Veaceslav Dolghih să fie declarat vinovat de săvârșirea unei infracțiuni, precum și supus unei pedepse penale, poate angaja răspunderea delictuală, or, în circumstanțele expuse este suficientă existența prejudiciului și raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită.

În atare circumstanțe, se decide casarea integrală a deciziei atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare la instanța de apel pentru a se asigura părților o judecare efectivă a cauzei în ordine de apel, ca garanție a legalității și temeiniciei actului judecătoresc ce va fi adoptat.

Or, instanțele aveau obligația să constate îndeplinirea condițiilor răspunderii civile delictuale având la bază ordonanța de încetare a urmăririi penale pe motivul intervenirii termenului de prescripție, care la fel este un act cu caracter definitiv, nu să se limiteze la interpretarea art. 25 alin.(2) Cod de procedură penală privind lipsa unei hotărâri definitive a instanței de judecată prin care pârâtul să fie declarat vinovat de săvârșirea infracțiunii.

Cât privește cuantumul despăgubirilor ce urmează a fi acordate cu titlu de daune morale, întrucât legea nu prevede criterii pe baza cărora prejudiciul moral să poată fi cuantificat, daunele morale urmează a fi stabilite prin aprecierea consecințelor negative suferite de cel în cauză, atât în plan fizic cât și în plan psihic, a importanței valorilor lezate, a măsurii în care aceste valori au fost afectate, a intensității percepției consecințelor vătămării și a măsurii în care situația familială, profesională și socială a celui în cauză a fost afectată.

Toate aceste criterii de apreciere a prejudiciului moral trebuie să respecte principiul rezonabilității și al echității și să corespundă cu prejudiciul real și efectiv suferit de victimă, adică să respecte principiul proporționalității.

În continuare, Colegiul accentuează că la rejudecarea cauzei în ordine de apel instanța urmează să determine întinderea prejudiciului cauzat, iar valoarea reparației convenite celui prejudiciat trebuie să fie echivalentul tuturor pierderilor suferite de acesta ca urmare a săvârșirii faptei cauzatoare de prejudiciu.

Din aceste considerente, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul declarat de Andrei Știrbu și a casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare la instanța de apel, în alt complet de judecată.

În conformitate cu prevederile art. 442, art. 444, art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Andrei Știrbu.

Se casează integral decizia din 05 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Andrei Știrbu împotriva lui Veaceslav Dolghih cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin infracțiune, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Oleg Sternioală

Judecătorii

Ala Cobăneanu

Svetlana Filincova

Galina Stratulat

Victor Burduh